

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012 05 30
COM(2012) 320 final

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Latvijos 2012 m. nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2012–2015 m. Latvijos konvergencijos programos

{SWD(2012) 320 final}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl Latvijos 2012 m. nacionalinės reformų programos

su Tarybos nuomone dėl 2012–2015 m. Latvijos konvergencijos programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją²,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas³,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

pasikonsultavusi su Ekonomikos ir finansų komitetu,

kadangi:

- (1) 2010 m. kovo 26 d. Europos Vadovų Taryba pritarė Europos Komisijos pasiūlymui įgyvendinti naują darbo vietų kūrimo ir augimo strategiją „Europa 2020“, grindžiamą geresniu ekonomikos politikos koordinavimu, ir daugiausia dėmesio skirti toms svarbioms sritims, kuriose reikia imtis veiksmų, kad būtų stiprinamas Europos tvaraus augimo ir konkurencingumo potencialas;
- (2) 2010 m. liepos 13 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl valstybių narių ir Sąjungos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2010–2014 m.), o 2010 m. spalio 21 d. – sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių⁴, kurios kartu sudaro integruotas gaires. Į šias integruotas gaires valstybių narių paprašyta atsižvelgti formuojant nacionalinę ekonomikos ir užimtumo politiką;

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

² COM(2012) 320 *final*.

³ P7_TA(2012) 0048 ir P7_TA(2012) 0047.

⁴ 2012 m. balandžio 26 d. Tarybos sprendimas 2012/238/ES.

- (3) 2011 m. liepos 12 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl Latvijos 2011 m. nacionalinės reformų programos ir pateikė savo nuomonę dėl atnaujintos Latvijos 2011–2014 m. konvergencijos programos;
- (4) 2011 m. lapkričio 23 d. Komisija patvirtino antrąją metinę augimo apžvalgą, kuria pradedamas antras *ex ante* ir integruoto politikos koordinavimo Europos semestras, numatytas strategijoje „Europa 2020“. 2012 m. vasario 14 d. Komisija pagal Reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 priėmė Įspėjimo mechanizmo ataskaitą⁵, kurioje nenurodė, kad Latvija yra viena iš valstybių narių, dėl kurios reikės parengti nuodugnią apžvalgą;
- (5) 2011 m. Latvija įvykdė daugumą finansinės paramos programos sąlygų. 2011 m. gruodžio 21 d. Komisija baigė penktąją (paskutinę) peržiūrą pagal Latvijos mokėjimų balanso programą ir iš esmės teigiamai įvertino vyriausybės pažangą, padarytą vykdant biudžeto, finansines ir struktūrines reformas. Programa baigėsi 2012 m. sausio mėn., bet Latvijai taikoma po programos įgyvendinimo vykdoma priežiūra. Ši priežiūra yra galiojančių procedūrų ir priežiūros mechanizmų dalis; ji vykdoma siekiant atidžiai stebėti riziką, dėl kurios galėtų kilti grėsmė makroekonominiam stabilumui, nes tai gali turėti įtakos gebėjimui vykdyti paramos grąžinimo įsipareigojimus. Priežiūra po programos įgyvendinimo vykdoma tol, kol bus grąžinta didžioji (apie 70 %) paskolų dalis;
- (6) 2012 m. kovo 2 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino prioritetus, kuriais turi būti užtikrintas finansinis stabilumas, fiskalinis konsolidavimas ir ekonomikos augimo skatinimo veiksmai. Ji pabrėžė, kad reikia vykdyti diferencijuotą, ekonomikos augimą skatinantį fiskalinį konsolidavimą, atkurti įprastas skolinimo ekonomikai sąlygas, skatinti ekonomikos augimą ir konkurencingumą, spręsti nedarbo problemą, šalinti krizės sukeltas socialines pasekmes ir modernizuoti viešąjį administravimą;
- (7) 2012 m. kovo 2 d. Europos Vadovų Taryba taip pat paragino valstybes nares, prisijungusias prie pakto „Euro plus“, laiku pranešti apie savo įsipareigojimus, kad juos būtų galima įtraukti į stabilumo arba konvergencijos programas ir nacionalines reformų programas;
- (8) 2012 m. balandžio 30 d. Latvija pateikė savo 2012–2015 m. konvergencijos programą ir savo 2012 m. nacionalinę reformų programą. Siekiant atsižvelgti į abiejų programų sąsają, jos vertintos vienu metu;
- (9) remdamasi 2012 m. konvergencijos programos vertinimu pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97, Taryba mano, kad makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos biudžeto projekcijos, 2012 m. yra atsargus, atsižvelgiant į naujausią turimą informaciją, o 2013 m. – tikėtinas. Programoje pateiktos 2012 m. makroekonominės projekcijos labai panašios į Komisijos 2012 m. pavasario prognozę (pagal ją numatyta, kad BVP augimas bus atitinkamai 2,0 % ir 2,2 %), tačiau naujausi ekonominiai duomenys rodo, kad rezultatai gali būti geresni. Programoje apibrėžtos biudžeto strategijos tikslas – iki 2012 m. ištaisyti perviršinį deficitą, o iki programos laikotarpio pabaigos pasiekti vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslą. 2012 m. konvergencijos programoje –1,0 % BVP vidutinės trukmės laikotarpio tikslas

⁵ COM(2012) 68 *final*.

pakeistas –0,5 % BVP vidutinės trukmės laikotarpio tikslu; naujasis vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslas atitinka Stabilumo ir augimo pakto reikalavimus. 2012 m. planuojamas nominalusis deficitas atitinka 2009 m. liepos 7 d. Tarybos rekomendacijoje nustatytą perviršinio deficito panaikinimo terminą. Programoje nustatytas tikslas pasiekti, kad 2013 m. nominalusis deficitas būtų 1,4 % BVP, nors dar nėra numatytos visapusiškos priemonės išlaidų mažinimo tikslui pasiekti. Remiantis (perskaičiuotu) struktūriniu biudžeto balansu⁶, Latvija vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslą pasieks iki programos laikotarpio pabaigos 2015 m. Atsižvelgiant į perskaičiuotus duomenis, vėlesniais programos metais pažanga siekiant vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslo struktūriniu požiūriu yra mažiau kaip 0,5 % BVP, tačiau planuojamas išlaidų ribojimas turėtų užtikrinti, kad valdžios sektoriaus išlaidų augimo rodiklis, atsižvelgiant į diskrecines pajamų priemones, atitiktų Stabilumo ir augimo pakto išlaidų kriterijų. Be to, dėl 2012 m. antrąjį pusmetį galimų mokesčių pokyčių, kurie į programoje pateiktą scenarijų neįtraukti, tačiau nurodyti prie 2012 m. konvergencijos programos pridėtame rašte, kyla rizika, kad 2013 m. ir vėliau tikslai gali nebūti pasiekti. Valdžios sektoriaus skolos santykis nesiekia 60 % BVP; jis didėja nuo 42,6 % BVP 2011 m. iki 46,7 % BVP 2014 m., nes valdžios institucijos iš anksto finansuoja dideles su tarptautinės finansinės paramos programa susijusias grąžinamas sumas, mokėtinas 2014–2015 m., o šias sumas grąžinus 2015 m. santykis mažėja iki 38,9 % BVP;

- (10) Latvija turėtų vykdyti strategiją, kuria siekiama darbo mokesčius pakeisti vartojimo ir turto bei gamtinių ir kitų išteklių naudojimo mokesčiais ir kartu gerinti struktūrinį balansą. Gana didelė mokesčių našta, tenkanti nedidelį darbo užmokestį gaunantiems asmenis, ir aukštas nedeklaruoto darbo lygis rodo tai, kad reikia parengti tinkamą darbo rinkos politiką, peržiūrėti mokesčių ir išmokų sistemą ir sustiprinti kovą su šešėline ekonomika. Aplinkos mokesčiai dar gana mažai išplėtoti ir daugiausiai apima degalų mokesčius, tuo tarpu kitų energijos šaltinių mokesčiai, taršos ir gamtinių išteklių naudojimo mokesčiai nesiekia ES vidurkio. Labiau išplėsta mokesčių bazė, į ją įtraukiant kitus aplinkos mokesčius, visų pirma taršos mokesčius, taip pat įvairesnių energijos šaltinių apmokestinimas padėtų siekti aplinkosaugos tikslų ir kartu sudarytų sąlygas mažinti darbo apmokestinimą;
- (11) atsižvelgiant į vykdomą fiskalinio valdymo reformą Latvija raginama užtikrinti, kad parlamentas priimtų fiskalinės drausmės įstatymą, taip pat parengti vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto sistemos įstatymą, siekiant paremti ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą. Priimdama fiskalinės drausmės įstatymą Latvija įvykdys savo vyriausybės įsipareigojimus pagal mokėjimų balanso programą: vyriausybės priimtu įstatymo projektu taip pat siekiama plėtojama ES fiskalinio valdymo srities *acquis* perkelti į Latvijos teisę. Kai naujasis įstatymas bus priimtas ir įgyvendintas, jis gerokai sustiprins Latvijos fiskalinę sistemą, nes šiuo metu nėra veiksmingo mechanizmo riboti išlaidų augimą ekonomikos augimo metais;
- (12) siekdama užtikrinti pensijų reformos tęstinumą, Latvija turėtų dabar taikomą sumažintą įmokų į privalomąją privačių pensijų schemą normą, kuri šiuo metu siekia 2 % darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių, nuo 2013 m. pakeisti 6 % norma;

⁶ Pagal ciklą pakoreguotas balansas (atėmus vienkartinės ir laikinasias priemones), Komisijos tarnybų perskaičiuotas remiantis programoje pateikta informacija ir taikant bendrai sutartą metodiką.

- (13) Latvija turi sustiprinti ir pertvarkyti socialinės paramos sistemą bei spręsti nedarbo, kuris yra vienas didžiausių ES, problemą. Jaunimo nedarbo problema tapo ypač akivaizdi krizės metu – ji, be kita ko, rodo didelę gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitiktį darbo rinkos poreikiams. Sukurtos ir įgyvendintos specialios jaunimui skirtos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, apimančios profesinį mokymą, savanorišką darbą ir darbo užmokesčio subsidijas jaunimui. Vis dėlto, atsižvelgiant į problemos mastą, šių nedidelės apimties veiksmų poveikis buvo palyginti nedidelis;
- (14) 2011 m. 40 % Latvijos gyventojų kyta skurdo pavojus, o tai turi neigiamų pasekmių darbo jėgos įsidarbinimo galimybėms ir ateities augimo perspektyvoms. Latvija priėmė neatidėliotiną minimalios socialinės apsaugos sistemos strategiją. Vyriausybės skurdo mažinimo politikos priemonės daugiausia susijusios su pajamų nelygybės mažinimu, mokesčių naštos dirbančioms šeimoms mažinimu ir galimybių patekti į darbo rinką didinimu. Nepaisant to, Latvija gana nedaug išleidžia socialinei apsaugai, o socialiniai pervedimai nedaug padeda mažinti skurdą, nes didelė socialinių pervedimų dalimi pasinaudoja vidutines ir dideles pajamas gaunantys asmenys. Išlaidos materialine padėtimi grindžiamoms išmokoms nedidelės, o minimalios socialinės apsaugos sistemos funkcija iš dalies grindžiama laikiniais mažai apmokamais viešaisiais darbais. Socialinės paramos išmokų sistemoje taip pat nenumatyta priemonių skurdo ir nedarbo spąstų problemai išvengti, be to, sistema piktnaudžiaujama. Labai nevienodos galimybės įvairiose savivaldybėse pasinaudoti socialine parama, o dėl nepakankamo skaidrumo sunkinamas faktais pagrįstas sprendimų priėmimas. Per krizę ypač išryškėjo ilgalaikio nedarbo ir jaunimo nedarbo problemos. Dauguma jaunų bedarbių neturi profesinių kvalifikacijų. Palyginti daug jaunuolių niekur nedirba ir nesimoko mokslo įstaigose ar profesinio rengimo mokyklose. Reikėtų imtis priemonių, atitinkančių Latvijos ir Komisijos bendrųjų veiksmų grupės dėl jaunimo nedarbo rezultatus;
- (15) Latvija turėtų toliau didinti energijos vartojimo efektyvumą ir skatinti pagrindinių energijos tinklų konkurenciją kartu gerindama jų sujungimo su ES energijos tinklais galimybes. Mokesčių sistemoje nenumatyta pakankamai paskatų mažinti išlaidas energijai ir vartojimą bei investicijas nukreipti link efektyviai energiją naudojančių produktų (transporto priemonių, pastatų izoliacijos produktų, šildymo sistemų). Latvijos energijos rinkose toliau dominuoja monopolijos. Dėl nepakankamų tarpusavio jungčių dujų ir elektros energijos rinkos iš esmės atskirtos nuo kitų ES valstybių narių rinkų;
- (16) neveiksminga civilinės teisenos sistema neigiamai veikia verslą ir ekonominę aplinką, nes didėja verslo sąnaudos ir su verslo vykdymu susijusi rizika. Pirmosios ir antrosios instancijos teismuose daug neišspręstų civilinių ir komercinių bylų, ypač susijusių su sutartiniais įsipareigojimais ir nemokumu. Reikėtų įvertinti teisėjų profesinės veiklos rezultatus. Toliau reikia tobulinti nemokumo teisės sistemą;
- (17) nepaisant gana aukšto išsilavinimo lygio, didelė darbo jėgos dalis neturi reikiamų profesinių kvalifikacijų ir turi ribotas galimybes įgyti aukštąjį išsilavinimą. Universitetų veiklos rezultatai pasaulio mastu prasti, mažas jų tarptautinis konkurencingumas ir prastas valdymas. Nepakankamas universitetų, mokslinių tyrimų institutų ir įmonių bendradarbiavimas lemia labai prastus inovacijų rezultatus. Trūksta sisteminės ir veiksmingos mokslinių tyrimų ir inovacijų strategijos. Latvijos įmonių išlaidos MTTP – mažiausios ES;

- (18) Latvija prisiėmė tam tikrų įsipareigojimų pagal paktą „Euro plus“. Šie įsipareigojimai, taip pat 2011 m. prisiimti ir įgyvendinami įsipareigojimai, yra susiję su užimtumo skatinimu, konkurencingumo didinimu, viešųjų finansų tvarumo gerinimu ir finansinio stabilumo stiprinimu. Komisija įvertino, kaip įgyvendinami pagal paktą „Euro plus“ prisiimti įsipareigojimai. Į šio vertinimo rezultatus buvo atsižvelgta rengiant rekomendacijas;
- (19) atsižvelgdama į Europos semestrą Komisija atliko išsamią Latvijos ekonominės politikos analizę. Komisija įvertino konvergencijos programą ir nacionalinę reformų programą. Ji įvertino ne tik jų svarbą tvariąi fiskalinei ir socialinei bei ekonominei Latvijos politikai, bet ir tai, kaip laikomasi ES taisyklių ir gairių, nes būtina stiprinti bendrą Europos Sąjungos ekonomikos valdymą, ES priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų. Jos rekomendacijos pagal Europos semestrą pateiktos 1–7 rekomendacijų punktuose;
- (20) atsižvelgdama į šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo Latvijos konvergencijos programą ir savo nuomonę⁷ visų pirma pateikė 1 rekomendacijoje,

REKOMENDUOJA Latvijai 2012–2013 m. imtis šių veiksmų:

1. Užtikrinti numatytą pažangą, kad būtų laiku ištaisytas perviršinis deficitas. Tuo tikslu 2012 m. biudžetą vykdyti kaip numatyta ir įgyvendinti fiskalines priemones, nurodytas Tarybos rekomendacijoje pagal perviršinio deficito procedūrą. Taip pat įgyvendinti 2013 m. ir vėlesnių metų biudžeto strategiją, numatant pakankamai tiksliai apibrėžtas struktūrines priemones, kad būtų daroma pakankama pažanga, siekiant įvykdyti vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslą ir laikytis išlaidų kriterijaus. Gautas didesnes, nei tikėtasi, cikliškas pajamas skirti valdžios sektoriaus skolai mažinti.
2. Įgyvendinti priemones, kuriomis siekiama darbo mokesčius pakeisti vartojimo, turto ir gamtinių bei kitų išteklių naudojimo mokesčiais, kartu gerinant struktūrinį balansą; užtikrinti, kad būtų priimtas fiskalinės drausmės įstatymas ir parengtas vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto sistemos įstatymas, siekiant paremti ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą; nuo 2013 m. įmokoms į privalomąją privačių pensijų schemą vėl taikyti 6 % darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių normą.
3. Imtis priemonių mažinti ilgalaikį ir jaunimo nedarbą mažinant mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių, skatinant veiksmingesnę gamybinę praktiką ir profesinį rengimą, gerinant aktyvios darbo rinkos politikos ir susijusių mokymo priemonių kokybę, prieinamumą ir veiksmingumą, taip pat priimant veiksmingą darbo užmokesčio subsidijavimo schemą.
4. Spręsti didelio skurdo ir socialinės atskirties problemas reformuojant socialinės paramos sistemą, kad ji būtų veiksmingesnė ir kartu užtikrintų geresnę skurstančių gyventojų apsaugą. Užtikrinti, kad sistema būtų taikoma tikslingiau, ir didinti paskatas dirbti.
5. Toliau skatinti energijos vartojimo efektyvumą taikant paskatas mažinti išlaidas energijai ir vartoti efektyviai energiją naudojančius produktus, įskaitant transporto

⁷ Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 9 straipsnio 2 dalį.

priemonės, pastatus ir šildymo sistemas. Skatinti pagrindinių energijos tinklų (elektros energijos, gamtinių dujų, šilumos) konkurenciją ir gerinti jų sujungimo su ES energijos tinklais galimybes.

6. Imtis priemonių gerinti teismų sistemos valdymą ir veiksmingumą, visų pirma sumažinti neišnagrinėtų bylų skaičių ir paspartinti teismo procesą. Imtis priemonių gerinti nemokumo teisės sistemos ir tarpininkavimo teisės veikimą.
7. Tęsti aukštojo mokslo reformas, be kita ko, įdiegiant naują finansavimo modelį, kuriuo būtų skatinama kokybė, stiprinamos aukštojo mokslo ir darbo rinkos poreikių sąsajos bei aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų įstaigų ryšiai ir vengiama biudžeto išteklių suskaidymo. Parengti ir įgyvendinti veiksmingą mokslinių tyrimų ir inovacijų politiką, pagal kurią įmonės būtų skatinamos diegti inovacijas, be kita ko taikant mokesčių paskatas, atnaujinant infrastruktūrą ir racionalizuojant mokslinių tyrimų įstaigų veikimą.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas